

Љиљана Никић

Културни центар Војводине „Милош Црњански” Нови Сад

МАНИФЕСТАЦИЈА ДАНИ МИЛОША ЦРЊАНСКОГ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

DOI 10.5937/kultura2587071N

УДК 821.163.41:929 Црњански М.

351.855(497.6):821.163.41 Црњански М.

прегледни рад

Датум пријема: 8. 5. 2025.

Датум прихватања: 10. 7. 2025.

Сажетак: У раду се размајрају настанак, идеја и простиори на којима почива манифестација „Дани Милоша Црњанског”, чији су организатори Удружење „Сумајра”, Банатски културни центар из Новог Милошева, Мајница српска, Културни центар Војводине „Милош Црњански”, Српско народно позориште, уз подршку Задужбине Милоша Црњанског из Београда и уз финансијску подршку Министарства културе Републике Србије, Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама и Градске управе за културу Новог Сада. Пројам манифестације чине различити садржаји – окруили сјо посвећен живоју и делу Милоша Црњанског, књижевна најада „Бескрајни љави круј” која се додељује за најбољи роман написан на српском језику, изложбе, „Песничко уздарје младих песника”, књижевне вечери, извођење орајоријума/драмског шекса посвећеног Милошу Црњанском и многи друи. Реализација манифестације почела је 2019. године у Новом Саду и Новом Милошеву, да би од 2022. године, у сарадњи са Културним центром Војводине „Милош Црњански”, била зајочетна и реализација истоименог пројекта са идејом да се манифестација прошири на културне центре широм Републике Србије, а од 2025. године, под називом „Дани Милоша Црњанског у Републици Српској” и на културне центре широм Републике Српске. Посебна љажња посвећена је „Данима Милоша Црњанског у Републици Српској” и идеји да се о делу Милоша Црњанског говори на српским културним и духовним просторима, чији је медијум један од најзначајнијих српских писца.

Кључне речи: „Дани Милоша Црњанског”, Удружење „Сумајра”, Банатски културни центар, Мајница српска, Културни центар Војводине „Милош Црњански”, Задужбина Милоша Црњанског, Српско народно позориште, Република Србија, Република Српска, манифестација, сарадња

Насијанак и идеја манифестације

„Постоје канонски писци који су и даље живи писци и постоје они који то више нису, из различитих разлога. Милош Црњански свакако спада међу живе писце и то не само зато што се његова дела и даље прештампавају и читају, већ и зато што се о њему и даље пише, разматра и говори. Желели смо да интелектуалну енергију која постоји око Милоша Црњанског систематизујемо и уобличимо, овековечимо, те да је распростремо по читалачкој Републици”, речи су Слободана Владушића, председника Програмског одбора и уредника Зборника текстова „Дани Милоша Црњанског — Стогодишњица *Лирике Иџаке*” са манифестације *Дани Милоша Црњанског 2019. године*.¹ У овим речима треба тражити и идеју манифестације.

Манифестација *Дани Милоша Црњанског* први пут је одржана у Новом Саду и Милошеву између 29. новембра и 1. децембра 2019. године као низ предавања посвећених Милошу Црњанском. Зоран Аврамовић је у Матици српској говорио о разјашњењу српског становишта Милоша Црњанског, а Зоран Ђерић је у Новом Милошеву одржао предавање посвећено збирци „Лирика Итаке”, која је 2019. године „навршила пун век живота у српској књижевности”.²

Стогодишњица „Лирике Итаке” био је леп повод за тему округлог стола одржаног у Матици српској и настанак зборника „Дани Милоша Црњанског — Стогодишњица *Лирике Иџаке*”.

Исте године су, у оквиру ове манифестације, а у спомен на живот и дело Милоша Црњанског, Матица српска, Удружење „Суматра” и Банатски културни центар основали сталну годишњу књижевну награду „Бескрајни плави круг” за најбољи роман написан на српском језику. Новоустановљена награда додељена је у Матици српској Слободану Мандићу за роман „Панонски палимпсести” (Агора, Зрењанин и Градска библиотека „Жарко Зрењанин”, 2019).

Оснивачи манифестације су Удружење „Суматра” и Банатски културни центар, а подржали су је Матица српска, Културни центар Војводине „Милош Црњански”, Градска управа за културу Новог Сада, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама и Задужбина „Милош Црњански”.³

Проглоси манифестације

Манифестација „Дани Милоша Црњанског” садржи више различитих основних и пратећих програма, међу којима су округли сто посвећен животу и делу Милоша Црњанског, књижевна награда „Бескрајни плави круг” која се од 2019. године додељује за најбољи роман написан на српском језику, изложбе, „Песничко

1 *Дани Милоша Црњанског — Стогодишњица Лирике Иџаке*, приредио Владушић, С. (2020), Нови Сад: Матица српска, Удружење грађана „Суматра”, стр. 7.

2 Исто, стр. 7.

3 Исто, стр. 8.

уударје младих песника”, књижевне вечери, као и извођење ораторијума/драмског текста посвећеног Милошу Црњанском, чиме се, већ годинама заредом, остварује успешна сарадња и са Српским народним позориштем.

Друга по реду манифестација одржана је у Новом Саду, у специфичним условима ковида, 27. и 28. новембра 2020. године, у Матици српској и Српском народном позоришту.⁴ Манифестацију је отворио догађај „Песничко уударје младих песника”, које је окупило песнике: Милоша Маркова, Стефана Басарића, Бранислава Чурчова, Милену Кулић, Уроша Павлова и кантаутора Немању Нешића. Одржан је и Округли сто посвећен путописима Милоша Црњанског, на ком су учествовали: Владимир Гвозден, Драган Проле, Слађана Јаћимовић, Небојша Лазић, Часлав Николић, Горан Радоњић, Мирјана Бојанић Ћирковић, Јелена Марићевећ Балаћ и Слободан Владушић. Све ово је, као резултат, изнедрило Зборник текстова под насловом „Дани Милоша Црњанског — *Пућојиси Милоша Црњанског, 2020*”.

У сарадњи са Српским народним позориштем, изведена је и драматизација одломка „Романа о Лондону” Милоша Црњанског, у извођењу драмских уметника Српског народног позоришта Тијане Марковић и Душана Вукашиновића, а Григорије Јакишић је рецитовао одломак из поеме „Сенке М. Цр.” Зорана Ђерића.⁵ У склопу манифестације, у Матици српској, додељена је и награда „Бескрајни плави круг” Драгану Стојановићу за роман „Тамна пучина” (Дом културе Студентски град, Београд 2020).

Трећа по реду манифестација *Дани Милоша Црњанског* одржана је 29. и 30. новембра 2021. године у Матици српској, а 28. децембра исте године у Културном центру Војводине „Милош Црњански”.⁶ Програм је почео 29. новембра у Матици српској уводним предавањем Ивана Негришорца „Тумачи дела Милоша Црњанског: Александар Петров”, које је било посвећено тада недавно преминулом проф. др Александру Петрову. Текст уводног излагања под насловом „Александар Петров као тумач дела Милоша Црњанског: поезија и поетички образац, живот и критички контекст” објављен је у Зборнику текстова „Дани Милоша Црњанског — *Дневник о Чарнојевићу 1921–2021*”.⁷

4 *Дани Милоша Црњанског — Пућојиси Милоша Црњанског*, приредио Владушић, С. (2020), Нови Сад: Матица српска, Удружење грађана „Суматра”, стр. 7.

Манифестацију су организовали Удружење грађана „Суматра” и Банатски културни центар, уз подршку Матице српске, Градске управе за културу Новог Сада, Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама и Задужбина „Милош Црњански”.

5 Исто, стр. 7.

6 Манифестацију су организовали Удружење грађана „Суматра” и Банатски културни центар, уз подршку Матице српске, Културног центра Војводине „Милош Црњански”, Министарства културе Републике Србије и Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама.

7 *Дани Милоша Црњанског — Дневник о Чарнојевићу, 1921–2021*, приредио Ђерић, З. (2022), Нови Сад: Матица српска, Удружење грађана „Суматра”, стр. 7.

У Културном центру Војводине „Милош Црњански” истог дана одржана је промоција монографије о Милошу Црњанском „Агон и меланхолија (живот и дело Милоша Црњанског)” проф. др Горане Раичевић, која представља резултат дводеценијских изучавања која су, према речима Зорана Ђерића, усредсређена првенствено на сам ауторов књижевни и публицистички опус, затим на анализе и тумачења бројних студија, есеја, научних радова и књига написаних о његовом делу, проучавања историјског контекста, као и других доступних релевантних историјских референци и историјске грађе.⁸

Наредни програм под називом „Писци о Милошу Црњанском” окупио је еминентне писце: Саву Дамјанова, Ђорђа Писарева, Ненада Шапоњу и Зденку Валент Белић, који су разговарали о Милошу Црњанском, а њихови текстови објављени су у већ наведеном зборнику, „Дани Милоша Црњанског — Дневник о Чарнојевићу 1921–2021”.

У склопу овог зборника налазе се и текстови са Округлог стола одржаног 30. новембра 2021. године који је био посвећен „Дневнику о Чарнојевићу” Милоша Црњанског, односно стогодишњици од првог објављивања овог дела. Своје радове изложили су: Бојан Јовановић, Александар Петровић, Александра Стевановић, Младен Шукало, Милан Мицић, Горана Раичевић, Зоран Суботички, Лидија Мустеданагић, Горица Радмиловић, Бојана Поповић и Настасја Писарев.

Истог дана одржан је и програм „Песничко уздарје Милошу Црњанском”, а своју поезију представили су: Јелена Марићевић Балаћ, Растко Лончар, Мина Кулић, Милан Ђосић, Горица Радмиловић, Урош Павлов, Милош Марков и Лазар Букумировић, чије су песме такође објављене у зборнику.

Монодрама „Ослобођени Прометеј — Дневник о Чарнојевићу” у извођењу и режији глумца Српског народног позоришта Григорија Јакишића, изведена је у Новом Саду у Културном центру Војводине „Милош Црњански” 28. децембра 2021. године. Адаптацију текста, кроз који се вешто провлаче мотиви и слике из живота и целокупног књижевног стваралаштва Милоша Црњанског, а доминирају мотиви из „Дневника о Чарнојевићу”, урадила је Валентина Чизмар.⁹ У оквиру ове манифестације, свечано је, у Матици српској, уручена награда „Бескрајни плави круг” Слободану Владушићу за роман „Омама” (Лагуна, Београд 2021), којим је, према речима жирија, Владушић одао почаст животу и делу Црњанског, премреживши га префињеним дијалогом са његовим целокупним делом.¹⁰

Наредна, четврта по реду, манифестација *Дани Милоша Црњанског* почела је 29. новембра 2022. године у Матици српској беседом Ивана Негришорца „Тумачи дела

8 Исто, стр. 8. Проф. др Горана Раичевић је за књигу „Агон и меланхолија (живот и дело Милоша Црњанског)” добила Годишњу награду Културног центра Војводине „Милош Црњански” за 2021. годину: Медаљу за очување културног наслеђа, награде „Лаза Костић” и „Никола Милошевић”.

9 Исто, стр. 9.

10 Стајић, М. (20. 11. 2021) Писцу Слободану Владушићу награда „Бескрајни плави круг”, *Дневник*.

Милоша Црњанског – Никола Милошевић”. Истог дана је у свечаној сали Матице српске проф. емеритус др Сава Дамјанов одржао предавање на тему „Милош Црњански и филм”.¹¹

Након наступа у новосадским гимназијама „Исидора Секулић”, „Јован Јовановић Змај”, „Светозар Марковић” и „Лаза Костић” и Гимназији „Бранко Радичевић” у Сремским Карловцима, песници: Злата Коцић, Мирослав Алексић, Благоје Баковић, Валентина Чизмар и Душко Бабић говорили су своју поезију и у Свечаној сали Матице српске.

Округли сто на тему „Апотеоза у делу Милоша Црњанског” одржан је у Матици српској 30. новембра 2022. године, а као резултат објављен је Зборник текстова са манифестације под називом „Дани Милоша Црњанског — *Апоџеоза у делу Милоша Црњанског*”. Учесници округлог стола били су: Злата Коцић, Бојан Јовановић, Душко Бабић, Лидија Мустеданагић, Настасја Писарев, Нина Стокић и Јелена Марићевић Балаћ.

Истог дана у Културном центру Војводине „Милош Црњански” отворена је изложба акварела и цртежа Драгана Миличића „Апотеоза”. Ова је изложба била пренета и у Банатски културни центар у Ново Милошево, где је отворена 13. децембра 2022. године.¹²

Већ традиционално, у Матици српској, 30. новембра 2022. године, наступили су млади песници чија је поезија објављена у наведеном зборнику. Своју поезију представили су: Лазар Букумировић, Ленка Настасић, Милан Тица, Андреј Радловић, Катарина Пантовић, Јелена Марићевић Балаћ, Милена Кулић, Тамара Радевић и млада прозна ауторка Симеона Јакишић.

Крај манифестације обележило је премијерно извођење представе *Апоџеоза Црњанског, Ораџоријум посвећен Милошу Црњанском (1893—1977)*. Представа је изведена 21. децембра 2022. године на Камерној сцени Српског народног позоришта у Новом Саду, у режији Филипа Марковиновића. Либрето је написао Зоран Ђерић, а ауторка музике је Јасмина Митрушић. Представу су извели Соња Дамјановић, првакиња драме Српског народног позоришта, Небојша Савић, драмски уметник Српског народног позоришта, Јована Ковачевић, сопран, Тамаш Киш, баритон, и Оскар Ритер, клавирска пратња.

Представа је репризно изведена у јануару 2023. године, а крајем јануара гостовала је у Зубином Потоку на Косову и Метохији.¹³

11 *Дани Милоша Црњанског — Апоџеоза у делу Милоша Црњанског*, уредио Ђерић, З. (2023), Нови Сад: Матица српска, Удружење грађана „Суматра”, стр. 7; Четврта манифестација „Дани Милоша Црњанског” одржана је у организацији Удружења „Суматра” из Новог Сада, Банатског културног центра из Новог Милошева, уз подршку Матице српске, Културног центра Војводине „Милош Црњански” и Српског народног позоришта, а уз финансијску помоћ Министарства културе Републике Србије и Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама.

12 Исто, стр. 8.

13 Исто.

Ова ће представа постати значајан део програма манифестације *Дани Милоша Црњанског*.

Добитник књижевне награде „Бескрајни плави круг” за 2022. годину био је Горан Петровић за роман „Иконостас” (Лагуна, Београд 2022). Награда је лауреату уручена у Матици српској.

Организатори манифестације *Дани Милоша Црњанског* – Удружење „Суматра”, Банатски културни центар и Матица српска – од 2022. године, у сарадњи са Културним центром Војводине „Милош Црњански”, организовали су и посете центрима културе у Српском Итебеју, Српској Црњи, Опову и Новом Милошеву. Тиме је Културни центар Војводине „Милош Црњански” започео пројекат *Дани Милоша Црњанског*, са идејом да се ова манифестација прошири на културне центре широм Републике Србије и ван њених граница.

Први програм 2022. године одржан је 12. маја у Дому културе у Српском Итебеју и том приликом изведена је монодрама „Ослобођени Прометеј – Дневник о Чарнојевићу”, након чега је публика имала прилике да ужива у делима писаца: Саве Дамјанова, Ђорђа Писарева и Зорана Ђерића.

Наредни дан манифестације био је предвиђен за 23. мај, када је поменута монодрама премијерно изведена на Камерној сцени Српског народног позоришта у Новом Саду.

У спомен-музеју Ђуре Јакшића у Српској Црњи, 25. маја, изведена је монодрама „Ослобођени Прометеј – Дневник о Чарнојевићу”, након чега су своју поезију говорили: Селимир Радуловић, Драган Станић и Милан Мицић.

Монодрама „Ослобођени Прометеј – Дневник о Чарнојевићу” била је изведена 10. јуна 2022. године у Општинској народној библиотеци у Опову, а 13. јуна у Банатском културном центру у Новом Милошеву. Своју поезију и прозу представили су: Драган Станић, Селимир Радуловић, Ненад Шапоња, Зденка Валент Белић, Милена Кулић и Фрања Петриновић.

Пета по реду манифестација била је у знаку „Романа о Лондону” Милоша Црњанског.

Програм манифестације отпочео је свечаним отварањем изложбе цртежа „Цртеж сведен на суштину” Баћка Милачића.

Уводно предавање Ивана Негришорца одржано је 28. новембра 2023. године под називом „Тумачи дела Милоша Црњанског – Борислав Михајловић Михиз”. Предавање је било посвећено анализи Михизових тумачења живота и дела Милоша Црњанског, а истог дана је Будимир Дубак одржао предавање на тему „Милош Црњански и Његош”.¹⁴

14 *Дани Милоша Црњанског – Роман о Лондону Милоша Црњанског*, уредио Ђерић, З. (2024), Нови Сад: Матица српска, Удружење грађана „Суматра”, стр. 7; Манифестација је одржана у организацији Матице српске, Удружења „Суматра” из Новог Сада, Банатског културног центра из Новог Милошева, Културног центра Војводине „Милош Црњански” и Српског народног позоришта, уз финансијску подршку Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама.

Наредног дана, 29. новембра 2023. године, одржан је округли сто под називом „Роман о Лондону Милоша Црњанског”, на ком су своја излагања представили: Александар Петровић, Настасја Писарев, Лидија Мустеданагић и Софија Филипов Радуловић. Уз ове радове, у Зборнику текстова са манифестације *Дани Милоша Црњанског* под називом „Дани Милоша Црњанског – Роман о Лондону Милоша Црњанског”, објављени су и радови Зорана Ђерића, Дуње Керац и Јоване Гарић.¹⁵

Истог дана одржан је програм „Поетско уздарје Милошу Црњанском”, у оквиру којег су млади песници представили своју поезију. Поезију су говорили: Милица Шпадијер, Лазар Букумировић, Наташа Бундало Микић, Јелена Марићевић Балаћ, Милан Тица, Ленка Настасић, Вања Ковачевић, Тамара Пантовић и Милена Кулић, а музички део програма употпунили су Снежана Танасковић, сопран и Јелена Бошњак на клавиру.

На Камерној сцени Српског народног позоришта, 30. новембра 2023. године, изведена је сценска поставка „Роман о Лондону”, а завршни догађаји обухватили су отварање изложбе слика „Заборављена сећања” Софије Јечине, 4. децембра 2023. године у Српском народном позоришту, као и свечано уручење награде „Бескрајни плави круг” Владимиру Пишталу, за најбољи роман 2023. године – „Песма о три света” (Агора, Зрењанин 2023). Награда је лауреату уручена у Свечаној сали Матице српске.

У оквиру манифестације одржане 2023. године, Удружење „Суматра”, Банатски културни центар и Матица српска, у сарадњи са Културним центром Војводине „Милош Црњански” и Српским народним позориштем, реализовали су пројекат *Дани Милоша Црњанског* и организовали посете центрима културе у Суботици и Зрењанину. Том приликом изведен је ораторијум „Апотеоза Црњанског”, а одржано је и песничко вече на којем су своју поезију представили еминентни новосадски песници.

Први део свеукупног програма био је одржан 10. октобра 2023. године, у Српском културном центру „Свети Сава” у Суботици, где су се тамошњој публици представили песници: Ненад Шапоња, Зоран Ђерић, Наташа Бундало Микић, Валентина Чизмар, Јелена Марићевић Балаћ и Вања Ковачевић.

У пуној сали Културног центра Зрењанина, 14. новембра 2023. године, одржан је други део програма на *Данима Милоша Црњанског*. Учесници песничке вечери били су песници: Гордана Ђилас, Симон Грабовац и Фрања Петриновић, а ораторијум посвећен Милошу Црњанском извели су Соња Дамјановић, Небојша Савић, Јована Ковачевић, Тамаш Киш и Игор Дражевић.

Уједно, ова гостовања у културним центрима била су најавна споменуте главне тродневне програмске свечаности која се већ пету годину заредом одржава у Новом Саду и Новом Милошеву последњих дана новембра, односно почетком децембра 2023. године.

¹⁵ Исто, стр. 8.

Већ традиционална, шеста по реду, манифестација *Дани Милоша Црњанског*, одржана 28–30. новембра 2024. године у Матици српској, отворена је беседом Ивана Негришорца „Милош Црњански и ‘Летопис Матице српске’” који је 2024. године обележио два века постојања. Предавање је било посвећено везама *Лейо-йиса Мајице српске* и Милоша Црњанског. Пре свечаног отварања, присутни су минутом ћутања одали пошту проф. др Зорану Ђерићу, председнику Програмског одбора манифестације *Дани Милоша Црњанског*.¹⁶

Након предавања отворена је изложба „Виртуелни музеј Милоша Црњанског” аутора Огњена Поповића, Страхиње Милутина и Драгослава Вугделије.

Наредни програм, *Песници у Мајици српској*, окупио је песнике: Селимира Радуловића, Ненада Шапоњу, Ивана Негришорца, Игора Мирковића и Милицу Бакрач, који су истог дана гостовали и у новосадским гимназијама „Јован Јовановић Змај”, „Исидора Секулић”, „Лаза Костић” и „Светозар Марковић”. Другог дана манифестације, 29. новембра 2024. године, одржан је округли сто „Ембахаде – питање књижевног жанра”, на којем су своје радове изложили: Лука Кеџман, Младен Шукало, Милан Громовић, Александра Лазић Гавриловић, Настасја Писарев и Милена Кулић.¹⁷

У оквиру програма „Поетско уздарје Милошу Црњанског”, одржаном исте вечери, своју поезију и прозу представили су млади песници: Урош Павлов, Стефан Басарић, Милош Михаиловић, Маријана Јелисавчић Карановић и Милена Кулић. Програм је био посвећен песнику Зорану Ђерићу, па су присутни имали прилику да чују и његове стихове.

Након поетског програма свечано је отворена изложба академског сликара Угљеше Цолића „Путевима Милоша Црњанског”.

Књижевна награда „Бескрајни плави круг” за најбољи роман 2024. године „Љетопис проклетог цара Дукљана” (Српска књижевна задруга, Књижевна задруга СНВ Црне Горе, 2024) уручена је у Матици српској Будимиру Дубаку. Роман је, у оквиру манифестације, представљен у Банатском културном центру у Новом Милошеву.

И ове године, у сусрет манифестацији, а у оквиру пројекта *Дани Милоша Црњанског*, у организацији Културног центра Војводине „Милош Црњански”, Удружења „Суматра”, Банатског културног центра, Матице српске и Српског народног позоришта, одржано је песничко вече у Вршцу и на Златибору.

Песничко вече у Вршцу одржано је 26. августа 2024. године у оквиру Вршачког културног лета, а своје стихове говорили су песници: Селимир Радуловић, Зоран Ђерић, Перица Милутин и песникиње Сунчица Радуловић и Снежана Николић.

Након тога, програм манифестације се проширио ван Војводине – на Златибор. У Галерији Културног центра на Златибору, 11. октобра 2024. године, поезију су

16 *Журнал* (5.12.2024) Одржана манифестација „Дани Милоша Црњанског”

<https://zurnal.me/odrzhana-manifestatsia-dani-milosha-tsrankog/>

17 Зборник са округлог стола је у припреми за штампу.

представили песници: Селимир Радуловић, Зоран Ђерић, Игор Мировић, Перица Милутин, Зденка Валент Белић, Наташа Бундало Микић и Драган Јовановић Данилов.

Дани Милоша Црњанског у Републици Српској

Како је већ речено, основна идеја манифестације јесте да се о делу Милоша Црњанског говори не само на просторима Републике Србије, него и шире – на српским културним и духовним просторима, чији је медијум један од најзначајнијих српских писаца.

Са том идејом су Матица српска, Банатски културни центар, Удружење „Суматра” и Културни центар Војводине „Милош Црњански”, 2025. године започели реализацију пројекта под називом *Дани Милоша Црњанског у Републици Српској*, са циљем успостављања културне сарадње између установа културе Републике Србије и установа културе Републике Српске.

Највећу важност за споменуте установе културе у Републици Србији имају простори Републике Српске у којој Срби традиционално живе, стога је важно успостављање сарадње са најзначајнијим културним центрима, градовима у којима је српски народ концентрисан. Реализација пројекта *Дани Милоша Црњанског у Републици Српској* у оквиру манифестације *Дани Милоша Црњанског у 2025. години* планирана је у Бањалуци, Бијељини, Источном Сарајеву и Требињу.

Први програм манифестације одржан је 23. априла 2025. године у Галерији Центра за културу у Бијељини. Програм је реализован у сарадњи са Градским позориштем „Семберија” у Бијељини који већ годинама уназад, кроз извођење представа, успешно сарађује са градовима широм Републике Србије, међу којима су: Београд, Нови Сад, Крушевац, Ужице, Бачка Паланка и други.

*Дани Милоша Црњанског у Републици Српској, писничко вече,
фото: Наташа Бундало Микић*

За успостављање ове значајне сарадње велику улогу имао је Иван Петровић, директор Градског позоришта „Семберија”, који је препознао идеју и мисију манифестације. Са друге стране, значајну улогу имали су оснивачи и организатори, који су и активни учесници целокупног програма – Драган Станић (песник Иван Негришорац), председник Матице српске, Селимир Радуловић, управник Библиотеке Матице српске, Ненад Шапоња, директор Културног центра Војводине „Милош Црњански” и Перица Милутин, председник удружења „Суматра”.

У оквиру манифестације у Бијељини одржано је песничко вече на којем су учествовали песници: Селимир Радуловић, Ненад Шапоња, Иван Негришорац, Игор Мировић, Перица Милутин, Наташа Бундало Микић и Валентина Чизмар.

Након песничке вечери, Ервин Хаџимуртезић извео је део драме аутора Зорана Суботичког „Од раја до безњенице”, која говори о љубави Лазе Костића и Ленке Дунђерски.

Том приликом, Иван Негришорац је, истичући основну идеју манифестације, истакао значај и важност културне сарадње Републике Србије и Републике Српске:

„У овим временима, када треба да се вратимо коренима националне културе, Црњански је једно од основних упоришта на које треба да се ослонимо. Ми смо се окупили око идеје да је заснујемо у Новом Саду и у Војводини, одакле Црњански и јесте родом, али је он био човек са интегралним погледом на целину српске културе. Желимо да афирмишемо такву једну представу у којој треба да имамо увид и у оно што је део локалне средине у којој живимо и радимо, али истовремено да све то сагледамо унутар целине српске културе. И ту је Црњански апсолутни врх”.¹⁸

Наредни програм манифестације предвиђен је за мај 2025. године у Већници Културног центра Бански двор у Бањалуци. Делатност Културног центра веома је широка, па обухвата: концерте, изложбе, монодрамске представе, видео-пројекције, трибине, предавања, књижевне манифестације, као и активности клубова и атељеа, успостављајући сарадњу са установама културе у земљи и иностранству, захваљујући чему је већ успостављена и сарадња са установама културе широм Републике Србије.

Ервин Хаџимуртезић,
фото: Наташа Бундало Микић

18 *Моја Бијељина* (23. 4. 2025) „Дани Милоша Црњанског” у Бијељини
<https://mojabijeljina.com/aktuelno/dani-milosa-crnjanskog-u-bijeljini-foto/>

На песничкој вечери, у оквиру манифестације *Дани Милоша Црњанског у Републици Српској*, своју поезију бањалучкој публици представиће: Селимир Радловић, Ненад Шапоња, Иван Негришорац, Перица Милутин и Милена Кулић, а Ервин Хаџимуртезић извешће део драме „Од раја до безњенице” аутора Зорана Суботичког.

Сарадња са Бањалуком, односно са Културним центром Бански двор, успостављена је захваљујући др Луки Кеџману, редовном професору Академије уметности Универзитета у Бањалуци, чија веза са Новим Садом почиње, у првим редовима, у томе што је родом одатле. Са друге стране, значајну улогу у повезивању установа културе у Новом Саду и Бањалуци имао је Перица Милутин, председник Удружења „Суматра” и један од идејних покретача реализације пројекта *Дани Милоша Црњанског у Републици Српској*.

Др Лука Кеџман и Перица Милутин заслужни су и за предстојећу реализацију вишедневног програма који је планиран за јул 2025. године у Источном Сарајеву и Требињу. Иако још увек није дефинисано са којим установама културе ће се на овим просторима успоставити сарадња, једно је сигурно, а то је успостављање континуиране сарадње које су ван оквира ове манифестације. Први корак у томе јесте потписивање Протокола о сарадњи којим ће се, уз уважавање делатности установа културе, дефинисати будућа сарадња.

Изузетну важност у умрежавању установа културе Републике Србије и установа културе Републике Српске имају Министарство културе Републике Србије, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама и Градска управа за културу Новог Сада, који су пружили финансијску подршку.

Имајући у виду богатство програма, те духовно повезивање људи и центара културе у оквиру граница Републике Србије, али и ван њих, закључујемо да ова манифестација представља један духовни мост чији је неимар управо Милош Црњански. Тај мост полако повезује културне просторе Републике Србије и Републике Српске, са жељом да се културна размена настави. И траје.

ЛИТЕРАТУРА:

- Владушић, С. (2019) *Дани Милоша Црњанског – Сјојодишњица Лирике Ийаке*, Нови Сад: Матица српска, УГ „Суматра”.
- Владушић, С. (2020) *Дани Милоша Црњанског – Путописи Милоша Црњанског*, Нови Сад: Матица српска, УГ „Суматра”.
- Ђерић, З. (2022) *Дани Милоша Црњанског – Дневник о Чарнојевићу 1921– 2021*, Нови Сад: Матица српска, УГ „Суматра”.
- Ђерић, З. (2023) *Дани Милоша Црњанског – Ајоџеоза у делу Милоша Црњанског*, Нови Сад: Матица српска, УГ „Суматра”.
- Ђерић, З. (2024) *Дани Милоша Црњанског – Роман о Лондону Милоша Црњанског*, Нови Сад: Матица српска, УГ „Суматра”.

Ljiljana Nikić

Cultural Centre of Vojvodina “Miloš Crnjanski”, Novi Sad

DAYS OF MILOŠ CRNJANSKI IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Abstract: This paper analyses the origin, idea and places where the event „Days of Miloš Crnjanski” was realized, organized by the „Sumatra” Association, the „Banat” Cultural Centre from Novo Miloševo, *Matica srpska*, Cultural Centre of Vojvodina „Miloš Crnjanski” and the Serbian National Theatre, with support of the „Miloš Crnjanski” Foundation from Belgrade and with the financial support of the Ministry of Culture of the Republic of Serbia, the Provincial Secretariat for Culture, Public Information and Relations with Religious Communities and the City Administration for Culture of Novi Sad. The event includes various programmes — a discussion about the life and work of Miloš Crnjanski, the literary award “Endless Blue Circle” which is awarded for the best novel written in the Serbian language, exhibitions, a poetry evening called „Poetic talent of young poets” a performance of an oratorio/drama text dedicated to Miloš Crnjanski, and so on. This event was first organised in 2019 in Novi Sad and Novo Miloševo. From 2022, in cooperation with the Cultural Centre of Vojvodina „Miloš Crnjanski”, a project of the same name was instigated with the idea of expanding the event to cultural centres throughout the Republic of Serbia. From 2025, under the name „Days of Miloš Crnjanski in the Republika of Srpska”, it spread to cultural centres throughout the Republic of Srpska. Special attention was given to the „Days of Miloš Crnjanski in the Republic of Srpska” and the idea of discussing the work of Miloš Crnjanski in Serbian cultural and spiritual places, the medium of which is one of the most significant Serbian writers.

Key words: *Days of Miloš Crnjanski, Cultural Centre of Vojvodina Miloš Crnjanski, Matica srpska, Association Sumatra, Banat Cultural Centre, Serbian National Theatre, Miloš Crnjanski*